

Adatok a Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztálya egyenesszárnyú (Orthoptera) gyűjteményéből

KISBENEDEK TIBOR

Janus Pannonius Múzeum H-7621 Pécs, Káptalan u. 5.
e-mail: kisbenedek.tibor@jpm.hu

Bevezetés

A világon leírt egyenesszárnyú (Orthoptera) fajok száma közelítőleg 22000, míg Magyarországon 120.

E viszonylag kis fajszámú csoport rendszertani besorolása – más rovarcsoportokhoz képest – meglehetősen stabil. Orthoptera-kutatóink számának gyarapodásával a magyarországi egyenesszárnyú – ezen belül a baranyai, dél-dunántúli is – fauna egyre intenzívebben kutatóttá vált.

A legkorábbi fajlistát Dél-Dunántúl egyenesszárnyú faunájáról GÜNTER – ZEUNER (1930) munkájában találhatjuk meg, módszeres kutatás azonban csak a múlt század 80-as éveinek közepétől (NAGY 1984, RÁCZ – VARGA 1985) kezdődött. Nagy László (1984) munkája „A Mecsek és környéke” tájkutató program részeként valósult meg, mely programot Uherkovich Ákos szervezte, és 1974-ben indult közel 15 kutató részvételével (UHERKOVICH 1998). Nagy László 1985-ben megjelent munkájában a Barcsi Borókás TK egyenesszárnyú faunájából 33 fajt sikerült kimutatnia. Nagy László ugyan-ezen idő alatt kutatott a Mecsek és a Villányi-hegység területén is, bár kisebb intenzitással és kisebb területi kiterjedésben.

Az elmúlt évtizedek során a Mecsekben és a Villányi-hegységben végzett ökológiai és faunafeltáró kutatásoknak (MAJER 2000, NAGY – NAGY 2000, VADKERTI et al. 2003, PURGER – VADKERTI 2004, VADKERTI – SZÖVÉNYI 2005, NAGY 2006, SZÖVÉNYI et al. 2007) köszönhetően e területek egyenesszárnyú-faunája jól feltártnak mondható. Összesen 69 faj előfordulását sikerült kimutatnia csak a Mecsekből (SZÖVÉNYI et al. 2007). Sajnos Nagy László (1984) vizsgálatait kivéve a fenti kutatásokból bizonyító példányok nem kerültek elhelyezésre a JPM Természettudományi Osztály gyűjteményébe.

Jelen dolgozatban a JPM Természettudományi Osztálya gyűjteményeiben felprepárált példányokat gyűjtöttük egybe és osztottuk be rendszertan szerint.

Anyag és módszer

Az egyenesszárnyú (Orthoptera) gyűjtemény rendszerét HELLER et al. (1998) taxonómiai besorolása alapján állítottuk fel, mely szerint az ugró egyenesszárnyúak (*Saltatoria*) öregrendje a tojócsovesek (*Ensifera*) és a tojókampósok (*Caelifera*) rendjeire válik szét. Jelenleg még a korábbi egyenesszárnyú besorolás is használatban van, ezért az Orthoptera elnevezést használtuk a gyűjtemény teljes egészére való hivatkozásnál. A most felállított Orthoptera gyűjtemény egyes preparátumait a Janus Pannonius Múzeum Természettudományi Osztálya gyűjteményeiben elszórtan találtuk meg. A gyűjteménybe imágók kerültek be, csak azon kivételes esetekben helyeztük el a lárvákat, ahol a gyűjtő személye vagy a gyűjtési helye érdekes adat volt. A határozásra alkalmatlan példányokat kiselejteztük. A már meghatározott preparátumokat is újra határoztuk. Határozáshoz HARZ (1969, 1975, 1976) három kötetes, valamint NAGY (1969) határozó könyveit használtuk.

A gyűjteménybe került példányok gyűjtési módjáról a preparátum céduláiról kaptunk információt, gyűjtő naplókat nem találtunk. Így a begyűjtött példányok fény-, Malaise- illetve talajcspadázásból kerültek befogásra, valószínűleg más rovarcsoportok célirányos gyűjtéseinek „melléktermékeként”. Feltételezhetően Nagy László egyelées gyűjtést is végezhetett.

Gyakran nem szerepel a cédulákon gyűjtési helyként más, mint Mecsek-hegység, ilyenkor a gyűjtő személye miatt (pl.: Gebhardt Antal, Móczár László) tudománytörténeti érdekességként hagytuk a gyűjteményben.

Eredmények

A gyűjteményben szereplő fajokat az alábbi listában közöljük. Egyes fajok mellett szerepel határozójuk (ha volt korábban ilyen), a nemek szerint lelőhely, a gyűjtési időpont és a gyűjtők neve rövidítve.

Gyűjtők és rövidítésük:

Csiby Mihály – CSM, Gebhardt Antal – GA, Horvatovich Sándor – HS, Kasper Ágota – KÁ, Kaszab Zoltán – KZ, Lovas Márton – LM, Lantos Gábor – LG, Mészáros Zoltán – MZ, Móczár László – ML (egy helyen Móczár M szerepel gyűjtőként feltételezhetően Móczár László), Nagy Cs. – NCS, Nagy László – NL, Nógrádi Sára – NS, Petrovics Zsuzsa – PZs, Pongrácz (Sándor ?, Pongrácz Sándor 1944-ben gyűjtött a Drávaszögben) – PS, Sár József – SJ, Sólymosné – S, Szabó Márta – SzM, Szirtes Bálint – SzB, Tenkes Éva – TÉ, Tóth Sándor – TS, Uherkovich Ákos – UÁ, Újhelyi Sándor – US, Vágner Géza – VG, Vass Anna – VA.

A példányok határozását részben az 1980-as években Nagy László – NL végezte. A meg nem határozott példányokat és a korábbi határozások ellenőrzését Kisbenedek Tibor – KT végezte. Fajnevek minden esetben a jelenlegi nevezéktan szerint érvényes elnevezést követik.

A gyűjteményi anyag listája

ENSIFERA

TETTIGONIOIDEA

Bradyporidae

Ephippigerinae

Ephippiger ephippiger (Fiebig, 1784)

Határozta KT.

hímek: Mecsek Misina 1980.09. 28. NL, Siklós Vízügyi bánya 1998.10.06. HS-SJ, 1 lárva Mecsek Dömörkapu 1980.07.26. NL.

nőstények: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL.

Conocephalidae

Conocephalinae

Conocephalus discolor Thunberg, 1815

Határozta NL, KT.

nőstény: Barcsi Ősborokás 1984.09.30. UÁ, Darány 1 pld. 1984.09.14. NL.

Copiphorinae

Ruspolia nitidula (Scopoli, 1786)

Határozta: NL, KT.

nőstény: Makó 1 pld. 1981.07.16. MZ.

Meconematidae

Meconema thalassinum (De Geer, 1773)

Határozta: NL, KT.

hímek: Barcs Darány 1985.08.07. VA, Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Mecsek Óbánya 1985.09.03.??., lárva Barcs Darány 1984.08.28. PZs.

nőstények: Tubes 1969.09.05.-10.02. ??., Mecsek Büdöskút 1971.10. UÁ.

Phaneropteridae

Barbitistes serricauda (Fabricius, 1798)

Határozta: NL, KT.

nőstény: Mecsek Misina 1 pld. 1980.09.28. NL.

Isophya brevipennis Brunner von Wattenwyl, 1878

Határozta KT.

hímek: 3 pld. Misina-tető 2004.06.14. KT.

nőstények: 2 pld. Misina-tető 2004.06.14. KT.

Isophya modesta (Frivaldszkyi, 1867)

Határozta KT:

hímek: 5 pld. Kis-Tubes 2004.06.14. KT.

nőstények: 2 pld. Kis-Tubes 2004.06.14. KT.

Leptophyes albovittata (Kollar, 1833)

Határozta: NL, KT.

hímek: Pécs, Kis-Tubes 1981.09.13., Nagyharsány, Szársomlyó 5 pld. 1981.06.18., Mecsek Tettye 1980.07.28., 3 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Tubes-tető 1959.08.24. GA, 6 pld. Misina-tető 1959.09.14. GA.

nőstények: 5 pld. Mecsek Misina 1980.09.28., Pécs, Kis-Tubes 2 pld. 1981.09.13., Nagyharsány, Szársomlyó 2 pld. 1981.06.18. NL, Misina-tető 1959.08.24. GA, 7 pld. Misina-tető 1959.09.14. GA.

Leptophyes boscii Fieber, 1853

Határozta NL, KT.

hímek: 2 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL., 4 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Mecsek Dömörkapu 2 pld.

1980.07.27. 4 pld. 1980.07.26. Nagy L., Mecsek Misina 1959.08.24. GA, Óbánya 1985.08.1-17. fénycsapda.
nőstények: 2 pld. Misina 1980.09.28. NL, 1 pld. Mecsek Dömörkapu 1980.07.26. NL.

Leptophyes punctatissima (Bosc, 1792)

Határozta KT.

hímek: Óbánya 1985.07.1-17. fénycsapda.

Phaneroptera falcata (Poda, 1761)

Határozta: NL, KT.

hímek: Orfű 1977.08.10. PZs., Istenhegy 1 pld. 1936.11.03. Kovács, Darány 3 pld. 1984.09.14-15., Mecsek Misina 1 pld. 1980.09.28. Pécs Kis-Tubes 2 pld. 1981.09.13. NL.

nőstények: Darány 2 pld. 1975.09.04. KÁ.

Phaneroptera nana Fieber, 1853

Határozta: NL.

hímek: Darány 1 pld. 1984.09.14. NL.

nőstények: Darány 1 pld. 1984.09.14. NL.

Tettigoniidae

Saginae

Saga pedo (Pallas, 1771)

Határozta KT.

nőstények: Mecsek Tubes 1993. 08. 20. SzB.

Tettigoniinae

Decticus verrucivorus Linnaeus, 1758

Határozta: KT.

hímek: Mecsek Melegmányi 1 pld. 1951.07.13. ÚS, Sellye Kis-rét 1 pld. 1972.09.02. UÁ.

nőstény: Sötvény 1 pld. 1929.09.??.

Metrioptera (Metrioptera) bicolor (Philippi, 1830)

Határozta: NL, KT.

hímek: Nagyharsány Szársomlyó 1 pld. 1981.06.18. NL.

nőstények: Nagyharsány Szársomlyó 2 pld. 1981.06.18. NL.

Pachytrachis gracilis (Brunner von Wattenwyl, 1861)

Határozta KT.

hímek: 2 pld. Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Mecsek Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, lárva Mecsek Dömörkapu 1980. 07. 26. NL, Mecsek Tubes 1971.07.15-08.15. talajcsapda, Misina-tető 1959.08.24. Gebhardt A., Mecsek Dömörkapu 1955.09.11. ML.

nőstények: 5 pld. Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Pécs Kis-Tubes 1980. 09. 13. NL, 1: 4 pld. Mecsek Tubes 1971.07.15-08.15. talajcsapda, 2 pld. Misina-tető 1959.09.14., 1959.09.12. GA.

Rhacocleis germanica (Herrich-Schaeffer, 1840)

Határozta KT.

hímek: Mecsek Kis-Tubes 1981. 09. 23. NL, Mecsek Misina 1980. 09. 28. Nagy L., Mecsek Tettye 1980. 08. 28. NL, Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL.

Pholidoptera aptera (Fabricius, 1793)

Határozta: NL, KT.

hímek: Mecsek Vörös-hegy 1 pld. 1981.06.28. NL., Mecsek Szuadó 1953.07.06. ??., 1 pld. Kelemen havasok 1941.08.05. ??.

nőstények: Mecsek Misina 1 pld. 1980.09.28., Pécs Kis-Tubes 1 pld. 1981.09.13. NL, Mecsek Tubes 1 pld. 1971.07.15-08.12. talajcsapda, Kisújbánya Pásztor-f. 1984.09.03. NS.

Pholidoptera fallax (Fischer, 1853)

hímek: Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, 2 pld. Tubes 1971.07.15.-08-15. talajcsapda.

nőstények: 2 pld. Tubes 1971.07.15.-08-15. talajcsapda.

Pholidoptera griseoptera (DeGeer, 1773)

Határozta NL, KT.

hímek: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Mecsek Dömörkapu 1980. 07. 27. NL, 2 pld. Mecsek Dömörkapu 1980. 07. 26. NL, Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Darány 1984. 09. 15. NL., 1 pld. lárva Villány Szársomlyó 1971.07.-08.14. talajcsapda, Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL.

nőtények: Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. Nagy L.

Platycleis grisea (Fabricius, 1781)

Határozta: NL, KT.

hímek: Hidas ???.??.??.??.?, Villány Nagyarsány 1974.07.19., Nagyarsány Szársomlyó 2 pld. 1981.06.18., Mecsek Tettye 1980.07.28. NL.

nőtények: Nagyarsány Szársomlyó 1 pld. 1981.06.18. NL, Villány Nagyarsány 1974.08.19. UÁ.

Tettigonia viridissima (Linnaeus, 1758)

Határozta: KT.

hímek: Mecsek Vörös-hegy 1980.06.28. NL.

nőtények: Zselic Ropoly 1 pld. 1982.06.27. TS, Nagyarsány Szársomlyó 1 pld. 1999.07.06. NS.-UÁ, 1 lárva Darány 1984.06.20. PZs.

GRYLLOIDEA

Gryllidae

Gryllinae

Gryllus campestris Linnaeus, 1758

Határozta KT.

hímek: Szeged 1982.05.30. UÁ, Barcs Nagyberék 1988.05.20. UÁ, him lárva 2 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, 4 pld. Barcs 1974.09.24. fénycsapda

nőtények: Villány Csukma-hegy 1972.05.05. UÁ.

Emudicogryllus bordigalensis (Latreille, 1804)

Határozta KT.

nőtények: 6 pld. Gyula Szanazug 1988.06.09. UÁ.

Melanogryllus desertus (Pallas, 1771)

Határozta KT.

hímek: Görcsöny 1971.06.09. LM.

Oecanthinae

Oecanthus pellucens (Scopoli, 1763)

Határozta: KT.

hímek: Mecsek Kozár ???.??.??. Gebhardt A., Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL.

nőtények: Villány Nagyarsány 1979.08.09. Tóth S., Darány 1984.08.28. PZs, Tubes-tető 1959.08.24. GA.

Gryllotalpidae

Gryllotalpa gryllotalpa (Linnaeus, 1758)

Határozta KT.

hímek: Böszénfa Ropolya 1980.05.28. fénycsapda, Kéthalom ???.??.??. MM, Budapest ???.??.??. P.

Myrmecophilidae

Myrmecophilus acervorum (Panzer, 1799)

Határozta: NL, KT.

Barcs Darány Kúti-örh. 1984.03.20. UÁ, Középrigóc 1975.04.14. UÁ.

CAELIFERA
ACRIDOIDEA

Acrididae
Acridinae

Acrida ungarica (Herbst, 1786)

Határozta NL, KT.

nőstény: Darány Ősborókás 1975. 10. 03. TS.

Calliptaminae

Calliptamus italicus (Linnaeus, 1758)

Határozta: NL, KT.

hímek: Kiskunsági NP 52-es műút mellett 1977. 08.05. LG, 2 pld. Darány borókás-nyíres 1984. 08. 16. PZs, Darány Temető 1974. 07. 24. UÁ., Darány borókás-nyíres 1984. 08. 24. PZs, Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL., Darány borókás-nyíres 1984. 09. 15. NL.

nőstények: 2 pld. Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL, Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Meleg-hegy 1951.07.13. KZ, Hidas környéke ????.???.??. ??, 2 pld. Mecsek Misina 1980. 09.28. NL, Darány borókás-nyíres 1984.09.14. NL, Mecsek Tubes 1971. 10.10. UÁ, Barcsi borókás Kúti-örhely 1984.08.16. UÁ, Barcsi Borókás Kúti-örhely 1984.08.28. PZs, Darány borókás-nyíres 1984.08.04. PZs.

Catantopinae

Odontopodisma decipiens (Ramme, 1951)

Határozta NL, KT.

hímek: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, 2 pld Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL., Mecsek Dömörkapu 1980. 07. 27. NL, Mecsek Vörös-hegy 1980. 06. 28. NL, Mecsek Kis-Tubes 1980. 09. 28. NL.

nőstények: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, 3 pld. Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, 2 pld. Misina-tető 1959. 09. 14. GA, Misina-Tető 1959. 08. 24. GA.

lárvák: Mecsek Vörös-hegy 1980. 06. 28. NL, Mecsek Dömörkapu 1980. 07. 26. NL.

Pezotettix giornae (Rossi, 1794)

Határozta: NL, KT.

hímek: Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Mecsek Misina É old. 1957.08.10. GA, lárva Mecsek Tettye karszt-bokorerdő 1955.06.21. ML, Mecsek Dömörkapu 1955.09.25. ML, Mecsek Magyaregregy ???.??.??. ML, Villány Tenkes ???.??.??. TÉ.

nőstények: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Pécs, Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Villány Tenkes 1985. 11. 15. HS, lárvák 2 pld. Sellye Kis-rét 1972. 09. 02. UÁ, 3 pld. Zobák Hetény 1955.10.14. ML, 3 pld. Mecsek Magyaregregy ???.??.??. GA, Villány Harsányi-h. 1979.08.09. TS, Mecsek Dömörkapu 1955.09.25. ML, 2 pld. Mecsek Mánfa ???.??.??. ??., Mecsek Tubes 1971.10.10. UÁ.

Pseudopodisma fieberi (Scudder, 1898)

Határozta NL, KT.

hímek: Háromhuta Nyírjes 1981. 07. 30. NL, Háromhuta István-kút 1981 08. 31. NL.

nőstények: Háromhuta Nyírjes 1981. 07. 30. NL, Háromhuta István-kút 1981 08. 31. NL.

Gomphocerinae

Chorthippus albomarginatus (De Geer, 1773)

Határozta KT.

hím: Középrigóc 1974.07.24. UÁ,

nőstény: 3 pld. Hidas Tolna m. ????.???.??. ??.

Chorthippus biguttulus (Linnaeus, 1758)

Határozta: NL, KT.

hímek: Mecsek Misina 1957.08.10. GA, 2 pld. Mecsek, Misina 1980.09.28. NL, 2 pld. Pécs, Kis-Tubes 1981.09.13. NL, Darány, 1975. 09.04. KÁ, 2 pld. 1983.07.05. PZs, 1983.08.28. PZs, 1984.07.26. UÁ, 1984. 07.18. PZs, 1984.08.26. PZs, 1984.08.28. PZs, Közép Rigóc 1974.07.24. UÁ, Villány Harsány 1974.07.19. UÁ.

nőstények: Darány 1984. 08.28. PZs, 1984.08.04. PZs, 2 pld. Mecsek Misina 1981.09.13. NL., 3 pld. Pécs

Kis-Tubes 1981.09.13. NL., Darány 2 pld. 1975.09.04. KÁ, TS., 2 pld. 1984.08.16. PZs. UÁ, 1984.08.04., 1984.08.28. PZs., Harkány 1954.05.23. ??..

Chorthippus brunneus (Thunberg, 1815)

Határozta: NL.

hímek: Mecsek Tubes 1971.10.10. UÁ, 3 pld. Mecsek Óbánya 1985.08.15-25. Malaise cs..

nőtények: 4 pld. Mecsek Tubes 1971.10.10. UÁ., Barcsi Ősborókás kutatóház 1978.08.27. TS., Hidas ???.?.?.?.?.?., Mecsek Mánfa ???.?.?.?.?.?, Óbánya 1985.07.1-22. Malaise cs., Barcs berek 1978.08.29. CsM, Mecsek Misina-tető 1959.09.14. GA.

Chorthippus dichrous (Eversmann, 1859)

Határozta KT.

hímek: Középrigóc 1974.07.24. UÁ.

Chorthippus dorsatus (Zetterstedt, 1821)

Határozta KT.

hímek: Barcs berek 1978.08.29. CsM, 5 pld. Mecsek Mánfa ??????.?.?.?.?.?.?, Barcs Ősborkás 1978.08.27. NL, Mecsek Magyaregregy ???.?.?.?.?.?. GA.

nőtények: 2 pld. Hidas ???.?.?.?.?.?.?, 8 pld. Mecsek Mánfa ??????.?.?.?.?.?.?.?, Barcs Ősborókás 1978.08.27. TS, Óbánya 1985.07.1-22. Malaise cs.

Chorthippus mollis (Charpentier, 1825)

Határozta: NL, KT.

hímek: 2 pld. Mecsek Tubes 1971.10.10. UÁ, 3 pld. Darány 1984.09.14. NL, Nagyharsány Szársomlyó 1984.09.14. Nagy L., 2 pld. Darány 1974. 07.24. UÁ.

nőtények: Barcsi Ősborókás berek 1978.08.29. CsM, 3 pld. Darány borókás-nyíres 1984.09.14. NL, Nagyharsány Szársomlyó 1981.06.18. NL.

Chorthippus parallelus (Zetterstedt, 1821)

Határozta NL, KT.

hímek: 3 pld. Közép-Rigóc 1974.07.24. UÁ, Darány, 1984.08.21. PZs, 2 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, 5 pld. Mecsek Dömör-kapu 1980.07.26-27. NL, Mecsek Misina 1980.07.26. NL, Kacsáta 1983.05.29. PZs, Mecsek Misina 2 pld. 1957.08.28., 1 pld. 1959.08.24. GA.

nőtények: Mecsek Dömörkapu 1980.07.27. 2 pld. Mecsek Misina 1980.09.28., 2 pld. Pécs, Kis Tubes 1981.09.13. NL, Darány 1984.08.28. PZs, 1979.07.08. TS, 1984.09.14. NL, 2 pld. 1984.08.21. PZs, Mecsek Óbánya 1985.07.23. Malaise cs., Mánfa ???.?.?.?.?.?.?, Tubes-tető 1959.08.24. GA, Barcs berek 1978.08.29. CsM.

Chrysochraon dispar (Germar, 1834)

Határozta: NL, KT.

hímek: Háromhuta Nyírjes 1981. 08. 30. NL.

nőtények: Darány Nagyberek 1984. 09.15. NL, Darány Nagyberek 1981.07.30. NL, Darány Szűrűhely 1984. 08.07. PZs, Barcsi Ősborókás Nagyberek 1983. 09. 20 . PZs.

Doclostaurus brevicollis (Eversmann, 1848)

Határozta: NL, KT.

hímek: 2 pld. Darány temető 1974.07.24. UÁ, Darány borókás-nyíres 1984. 08.16. UÁ.

nőtények: Csömör 1957.09.16. S, 12 pld. Darány temető 1974.07.24. UÁ.

Euchorthippus declivus (Brisout de Barneville, 1848)

Határozta KT.

hímek: Darány 2 pld. 1974.07.24. UÁ, 1 pld. 1978.07.28. TS, 1 pld. 1984.08.04., 5 pld. 1984.08.16., 11 pld. 1984.08.28. PZs, 1 pld. 1984.09.14. NL.

nőtények: Középrigóc 5 pld. 1974.07.24. UÁ, Darány 3 pld. 1984.09.14. NL, 1 pld. 1984.08.04., 1 pld. 1984.08.07., 3 pld. 1984.08.16., 1 pld. 1984.08.21., 1 pld. 1984.08.21., 10 pld. 1984.08.28. PZs, 1 pld. 1974.07.24. UÁ, 3 pld. Barcs berek 1978.08.28. CsM, 6 pld. Mecsek Mánfa ???.?.?.?.?.?.?.?, 4 pld. Hidas ???.?.?.?.?.?.?.?

Euthystira brachyptera (Ocskay, 1826)

Határozta: NL, KT.

hímek: 2 pld. Mecsek Misina 1980. 09.28. NL, Háromhuta Nyírjes 1981.07.30. NL, 4 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, Misina-tető 1959. 08.24. GA.

nőtények: 4 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, 2 pld. Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Háromhuta Nyírjes 1981.07.30. NL.

Gomphocerippus rufus (Linnaeus, 1758)

Határozta: NL, KT.

hímek: Misina-Tető 1953.08.24. ??., Mátra 1937.09.22. ??., Szuadó 1952.09.28. ??., Mecsek Mánfa ????.??, ??., 2 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Darány Nagyberek 1984.09.15. NL.

nőtények: Mecsek Tubes 1973.11.18. UÁ, 2 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, Mecsek Mánfa ????.??, ??., Észak-Mecsek 1952.09.18. ??., Zobák Hetény 1955.10.14. ML.

Myrmeleotettix maculatus (Thunberg, 1815)

Határozta: NL.

hímek: Barcs Nagyberek 1983.09.20. PZs, 4 pld. Darány Nagyberek 1984.09.15. NL, Darány 1975.09.04. KÁ, Darány Kúti-örhely 1984. 05.31. PZs.

nőtények: 4 pld. Darány Nagyberek 1984.09.15. NL, Darány 1984.08.28. PZs.

Omocestus haemorrhoidalis (Charpentier, 1825)

Határozta: NL, KT.

hímek: 2 pld. Barcs berek 1978.08.29. CsM, 3 pld. Darány borókás-nyíres 1984.09.14. NL, Darány kutatóház környéke 1978.08.27. TS, Darány borókás-nyíres 1984.08.28. PZs.

nőtények: 8 pld. Középrigóc 1974.07.24. UÁ, 2 pld. Darány 1984.08.28. PZs, Darány 1984.08.21. PZs, Darány 1984.08.16. PZs, Darány 1984.09.14. NL.

Omocestus petraeus (Brissout de Barneville, 1856)

Határozta KT.

hímek: Barcs Darány 1984.06.20. PZs, Darány, 1974.07.24. UÁ.

Omocestus rufipes (Zetterstedt, 1821)

Határozta: NL, KT.

nőtények: Darány 1984.09.14. NL, Mecsek Misina 1980.09.28. NL.

Omocestus viridulus (Linnaeus, 1758)

Határozta KT.

hímek: Mecsek Dömörkapu 1955.09.25. ML.

Stenobothrus lineatus (Panzer, 1796)

Határozta: NL, KT.

hímek: 5 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, 2 pld. Nagyharsány Szársomlyó 1981.09.13. NL, Mecsek Tubes 1971.10.10. UÁ, 3 pld. Villány Harsány-hegy 1974.07.19. UÁ, Darány Nagyberek 1984.09.15. NL, 3 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Darány Kúti-örhely 1984.08.28. PZs, Szársomlyó 1981.06.18. NL, 2 pld. Mecsek Tubes 1959.08.24. GA,

nőtények: Darány borókás-nyíres 1984.08.28. PZs, 11 pld. Pécs Kis-Tubes 1981.09.13. NL, 3 pld. Mecsek Misina 1980.09.28. NL, 2 pld. Misina-tető 1959.08.24. GA, Misina-tető 1959.09.14. GA, Mecsek Tubes 1971. 07.10. UÁ, Darány borókás-nyíres 1984.09.14. Darány 1985.07.11. SzM, Villány Harsány-hegy 1974.07.19. UÁ.

Stenobothrus stigmaticus (Rambur, 1838)

Határozta NL, KT.

nőtények: Darány borókás-nyíres 1972.08.10. UÁ.

Oedipodinae

Acrotylus insubricus (Scopoli, 1786)

Határozta: NL, KT.

hímek: 3 pld. Darány 1976. 05.07. US, 2 pld. Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL, 1 pld. Darány 1974.03.21. UÁ.

nőtények: 2 pld. Darány 1972.04.04. UÁ, Középrigóc 1974.07.24. UÁ, 2 pld. Darány 1974.03.21. UÁ.

Mecostethus alliaceus (Hagenbach, 1822)

Határozta KT.

hímek: Mecsek ????.??, GA

Oedaleus decorus (Germer, 1826)

Határozta NL, KT.

nőtények: Darány temető borókás-nyíres 1974. 07. 24. UÁ, Barcsi borókás Darány Kúti-örhely 1984. 08. 16. UÁ, Debrecen botanikus kert 1972. 09. 08. ??,

Oedipoda coerulescens (Linnaeus, 1758)

Határozta NL, KT.

hímek: 4 pld. Barcs berek 1978.08.29. CsM, Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Darány temető borókás-nyíres 1974. 07. 24. UÁ, Barcsi ősbörökás, kutatóház környéke 1978. 08. 27. TS, Darány borókás-nyíres 1978. 08. 16. PZs, Barcsi borókás Darány Kúti-örhely 1984. 08. 16. UÁ, Barcsi ősbörökás kutatóház környéke 1978. 08. 27. TS, Barcsi ősbörökás 1984. 08. 16. UÁ, Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL, Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Pécs Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Kiskunság Nemzeti Park 52es műút, 1977. 08. 05. LG, lárva Mecsek Tettye, 1980. 07. 28., Sukoró 1951. 07. 13. KZ.

nőtények: 2 pld. Barcs berek 1978.08.29. CsM, Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL, 2 pld. Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, Mecsek hgys. ????.???. GA, Mecsek Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, Mecsek Kis-Tubes 1981. 09. 26. NL, Villány, Harsányi hg. 1979. 08. 09. TS, Mecsek Kis-Tubes 1981. 09. 13. NL, 3 pld. Barcsi ősbörökás Kutatóház környéke 1978. 08. 27. TS, Darány 1975.09.04. KÁ, Barcs Darány Kúti örhely, 1984. 08. 16. UÁ, Mecsek Tubes 1971. 10. 10. UÁ, 2 pld. Középrigóc, 1974. 07. 24., Darány, 1984. 09. 14. NL, Darány, 1984. 09. 15. NL, Darány 1984. 08. 28. PZ.

Stetophyma grossum (Linnaeus, 1758)

Határozta: KT, NL.

nőtények: 2 pld. Mecsek ????.???. GA, Darány Nagyberék 1984. 09.15. NL, Mecsek Mánfa ????.???. GA.??.

TETRIGOIDEA

Tetrigidae

Tetrix subulata (Linnaeus, 1758)

Határozta NL, US, KT.

hímek: Barcsi borókás, Darány Nagyberék 1982. 05.22., Halas-tavak, 1984. 04. 20. UÁ, Nagyberék, 1984. 05. 03., NL, Gilvánfalva Szilas-erdő 1972.04.03. UÁ, 6 pld. Kisdobsza 1985.04.05. UÁ, Mecsek 1955.05.04. GA, Kisdobsza 1983.04.21. UÁ, Kisdobsza 1985.04.05. UÁ, Sellye füzes-erdő 1972.04.23. UÁ, Bisse Tenkes-hegy 360 m 2000.04.16. UÁ.

nőtények: Mecsek Misina 1980. 09. 28. NL, 2 pld. Darány 1976. 05. 06. US, 2 pld. Barcsi borókás Darány, 1982. 04. 08. UÁ, Barcsi Ősbörökás Nagyberék, 1984. 05. 31. PZs, Kisdobsza 1984.04.20. UÁ, Kisdobsza 1985.04.05. UÁ, Mecsek Mánfa 1955.06.11. ML, Mecsek Melegmány 1977.05.01. UÁ, Óbánya 198.07.1-22. Malaise cs.

Tetratetrix tenuicornis (syn. *nutans*) (Shalberg, 1893)

Határozta NL, KT.

hímek: 2 pld. Barcsi borókás Darány Kúti-örház 1984. 05. 31. VG, Barcsi borókás Darány Kúti-örház 1984. 05. 31. VG, Mánfa Szilas-erdő 1972.04.03. UÁ, Mecsek 1955.05.11. GA, Gilvánfa Szilas-erdő 1972.04.03. UÁ, Drávasztára 1995.04.29. UÁ.

nőtények: Barcsi borókás Darány Kúti-örház 1984. 05. 31. PZs, Barcsi borókás Darány Kúti-örház 1984. 05. 31. VG, 2 pld. Darány borókás-nyíres 1984. 09. 14. NL, Barcsi borókás Darány Szűrűhely 1984. 08. 07. PZs, Mecsek Pellérd 191957.04.29. GA, 2 pld. Pécsbányatelep gesztenyés 1983.05.28. PZ, Mecsek Szuadó 1955.05.31. ML, 2 pld. Darány Nagyberék 1997.09.23. UÁ.

Tetratetrix bipunctata (Linnaeus, 1758)

Határozta NL, KT.

hímek: Gilvánfa Szilas-erdő 1972.04.03. UÁ.

nőtények: Mecsek Misina 1980. 09. 28., Pécs Kis-Tubes 1980. 09. 13. NL, Pécsbánya 1953. 06. 17., Szuhadó v. ???.???. ??.

Tetratetrix undulat (Sowerby, 1806)

Határozta KT.

hímek: Vokány Trinitás e. 1999.07.11. NS-UÁ.

nőtények: Vokány Trinitás e. 1999.07.11. NS-UÁ.

TRYDACTYLOIDEA

Tridactylidae

Tridactylus variegatus (Latreille, 1809)

Határozta KT.

nőstények: 4 pld. Kisdobsza 1983. 05. 04., Felsőszentmárton Gyótai erdő 1972. 05. 02. UÁ.

MANTODEA

Mantidae

Mantis religiosa (Linnaeus, 1758)

Határozta NL, KT.

Mecsek Misina 1980.09.28. NL, Misina 1959.09.14. GA, Villány Harsányi-hg. 1979.08.09. TS, Barcs Nagyberék 1983.09.20. PZs, 4 pld. Nagyrápád 1985.09.09. NCs., 2 pld. Barcs berek 1978.08.29. CsM, 2 lárva Mecsek Tettye 1980.07.28. Nagy L., Barcs Darány kúti-órh. 1984.08.16. UÁ, 3 pld. Barcs Darány 1984.09.14. NL, Barcs kutatóház 1978.08.27. TS, Mecsek ???.???. GA,

Értékelés

Jelenleg tárgyalt egyenesszárnyú (Orthoptera) gyűjteményben 62 fajt helyeztünk el az összes fellelhető preparátumokból. Gyűjteményünk a hazai Orthoptera fauna több mint 50%-át tartalmazza. Többségük a Mecsek és a Baresi Borókás TK területéről került elő, kisebb részük a Villányi-hegységből. Találhatunk távolabbi tájegységről is egy-egy példányt pl.: Mátra, Körös-Maros vidéke. E példányok Pécsre kerüléséről semmit nem tudunk.

Csak a Mecsek területéről került elő eddigi kutatások szerint 69 faj (SZÖVÉNYI et al. 2007), így úgy tűnik, hogy gyűjteményünket még fejleszthetjük és ezzel Dél-Dunántúlra vonatkozóan egy alapvető Orthoptera gyűjteményt állíthatunk fel.

A gyűjteményi példányok között találunk tudománytörténeti értékkel bírókat is, főként gyűjtők személye miatt. Így például Gebhardt Antal, aki 1968-ig a Természettudományi Osztály vezetője volt, Móczár László 1955-ig dolgozott a Természettudományi Osztályon, valamit Pongrácz Sándor, aki az első fajlistát készítette a Drávaszögből. De kutatott itt Csiby Mihály festő és illusztrátor vagy Dr. Kaszab Zoltán coleopterológus is.

Irodalom

- GÜNTHER, K. – ZEUNER, F. 1930: Beiträge zur Orthopterenfauna von Ungarn. - *Konowia* 9: 128–193.
- HARZ, K. 1969: Die Orthopteren Europas. - Dr. W. Junk N.V. – The Hague. p. 747.
- HARZ, K. 1975: Die Orthopteren Europas. II. - Dr. W. Junk N.V. – The Hague. p. 939.
- HARZ, K. 1976: Die Orthopteren Europas. III. - Dr. W. Junk N.V. – The Hague. p. 434.
- HELLER, K. G. – KORSUNOVSKAYA, O. – RAGGE, D. R. – VEDENINA, V. – WILLEMSE, F. – ZHANTIEV, R. D. – FRANTSEVICH, L. 1998: Check-list of European Orthoptera. Articulata. - *Beiheft* 7: 1–61.
- MAJER J. 2000: A fűrészlábú szöcske (*Saga pedo*) és az imádkozó sáska (*Mantis religiosa*) állományának vizsgálata a Szársomlyó déli oldalán (Orthoptera). - *Dunántúli Dogozatok Természettudományi Sorozat* 10: 157–163.
- NAGY, A. – NAGY, B. 2000: The Orthoptera fauna of the Villány Hills (South Hungary). - *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat* 10: 147–156.
- NAGY B. 1969: Egyenesszárnyúak. - In MÓCZÁR L.: *Állathatározó I.* Tankönyvkiadó, Budapest. pp. 219–243.
- NAGY B. 2006: A Mecsek Orthoptera faunájának jellegzetes vonásai. - *Natura Somogyensis* 9: 153–166.
- NAGY L. 1984: Adatok a barcsi borókás Orthopteroidea faunájának ismertetéhez. - *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat* (1985) 5: 93–99.
- PONGRÁCZ S. 1944: Faunisztikai és biológiai megfigyelések a Drávaszög sáska- és szitakötő világában. - *Albertina* 1: 123–134.
- PURGER D. – VADKERTI E. 2004: A Mecsek és a Baranyai-dombság másodlagos jellegtelen gyepei, mint tarszafajok (Orthoptera, Isophya) élőhelyei. - *Természetvédelmi Közlemények* 11: 255–261.
- RÁCZ I. ÉS VARGA Z. 1984: Adatok a Mecsek és a Villányi-hegység Orthoptera faunájának ismeretéhez. - *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* (1985) 29: 29–35.
- SZÖVÉNYI G. – NAGY B. – PUSKÁS G. 2007: A Mecsek egyenesszárnyú rovar (Orthoptera) faunája és együttese. - *Acta Naturalia Pannonica* 2: 73–106.
- UHERKOVICH Á. 1998: 25 éves a Janus Pannonius Múzeum természettudományos tájkatató programja. - *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* (1999) 43: 341–354.
- VADKERTI, E. – SZÖVÉNYI, G. 2005: Habitat preference of four protected bush-cricket species (Orthoptera: Tettigoniidae, Isophya) occurring in S-Hungary. - *Biológia* 60: 545–549.
- VADKERTI, E. – SZÖVÉNYI, G. – PURGER, D. 2003: The Isophya fauna of Mecsek and Villány Hills, SW Hungary (Insecta, Orthoptera). - *Folia Comloensis* 12: 73–78.

Data from the Orthoptera collection of the Janus Pannonius Museum Natural History Department

TIBOR KISBENEDEK

The Orthoptera fauna and assemblages in the southern part of Transdanubian Region are intensively studied insect group from the middle of the 80's of the last century till the first decade of the 21st century. Due to several recent publications just only in Mecsek Mountains areas 69 species were revealed, which is more than 50% of the Hungarian Orthoptera fauna. Most of these publications are concentrating mainly on some characteristic habitats of the Mecsek Mts and Villány Hills and their surroundings. However in Baranya and Somogy counties there are other characteristic small landscapes with diversified habitat types. For this reasons are expectable the occurrences of some new species.

In the present study collection data of the Orthoptera specimens from the store of the Janus Pannonius Museum Natural History Department are published. The taxonomic system of the collection is following the recently set up systemic categories of the Saltatoria superorder, which are containing the ordos Ebsnifera and Caelifera. 62 species could be proved, which were chiefly derived from three geographical regions such as Villány Hills, Mecsek Mts and Barcs Protected Landscape Area, herewith adding new localities to so far known sites. Our Orthoptera collection could be a basic point for a next relevant Orthoptera collection related to Southern Part of Transdanubia.

The data of our Orthoptera collection can improve our conception on species composition and species presence of the Orthoptera fauna.

Beside the above mentioned advantages the collection has also historical values, preserving the traces of previous researchers such as Antal Gebhardt, László Móczár and Sándor Pongrácz.